# ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

F. G. JACOBS

της 2ας Ιουνίου 2005 [1]

1. Στην παρούσα υπόθεση, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι, θεσπίζοντας ορισμένες διατάξεις που επιτρέπουν τη σύναψη συμβάσεων για την προμήθεια εξοπλισμού και υπηρεσιών πυρόσβεσης με διαπραγμάτευση, χωρίς τη δημοσίευση προσκλήσεως για την υποβολή προσφορών, η Ιταλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία 93/36/ΕΟΚ [2] του Συμβουλίου και τα άρθρα 43 και 49 της Συνθήκης ΕΚ.

## Σχετική νομοθεσία

*Κοινοτική νομοθεσία*

2. Η οδηγία 93/36 προβλέπει τον συντονισμό των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων προμηθειών, ενώ η οδηγία 92/50 [3] προβλέπει τον συντονισμό των διαδικασιών για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών, από το κράτος, οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, οργανισμούς δημοσίου δικαίου, ενώσεις που αποτελούνται από έναν ή περισσότερους από τους παραπάνω οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης ή δημοσίου δικαίου [4].

3. Οι οδηγίες προβλέπουν τριών ειδών διαδικασίες:

— «ανοικτές διαδικασίες», στα πλαίσια των οποίων κάθε ενδιαφερόμενος προμηθευτής μπορεί να υποβάλει προσφορά,

— «κλειστές διαδικασίες», στα πλαίσια των οποίων μόνον οι προμηθευτές που έχουν προσκληθεί από την αναθέτουσα αρχή μπορούν να υποβάλουν προσφορά, και

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — Οδηγία της 14ης Ιουνίου 1993 περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων προμηθειών (ΕΕ L 199, σ. 1).

3 — Οδηγία 92/50/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, για το συντονισμό των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων (ΕΕ L 209, σ. 1).

4 — Βλ. άρθρο 1, στοιχείο β', εκάστης οδηγίας.

— «διαδικασίες με διαπραγμάτευση», στα πλαίσια των οποίων οι αναθέτουσες αρχές προσφεύγουν στους προμηθευτές της επιλογής τους και διαπραγματεύονται τους όρους της σύμβασης με έναν ή περισσότερους από αυτούς [5].

4. Κατά κανόνα, οι αναθέτουσες αρχές συνάπτουν συμβάσεις προμηθειών ή παροχής υπηρεσιών εφαρμόζοντας ανοικτή ή κλειστή διαδικασία ανάθεσης [6].

5. Ωστόσο, σε ορισμένες εξαιρετικές περιπτώσεις, έχουν τη δυνατότητα να συνάπτουν συμβάσεις με τη διαδικασία της διαπραγμάτευσης, χωρίς προηγούμενη δημοσίευση προκήρυξης για την υποβολή προσφορών.

6. Προκειμένου για συμβάσεις δημοσίων προμηθειών, οι περιπτώσεις αυτές απαριθμούνται στο άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 93/36, η δυνατότητα δε αυτή παρέχεται, καθόσον ενδιαφέρει εν προκειμένω:

«[...]

γ) όταν, λόγω της τεχνικής ή καλλιτεχνικής ιδιαιτερότητάς τους ή για λόγους που αφορούν την προστασία δικαιωμάτων αποκλειστικότητας, τα προς προμήθεια προϊόντα μπορούν να κατασκευαστούν ή να παραδοθούν μόνο από ορισμένο προμηθευτή,

δ) στο βαθμό που είναι απόλυτα αναγκαίο όταν, λόγω του κατεπείγοντος χαρακτήρα της προμήθειας που προκύπτει από γεγονότα απρόβλεπτα για τις εν λόγω αναθέτουσες αρχές, η προθεσμία που απαιτείται για τις ανοικτές, κλειστές ή με διαπραγμάτευση διαδικασίες που αναφέρονται στην παράγραφο 2 [7] δεν είναι δυνατόν να τηρηθεί. Οι περιστάσεις που επικαλούνται οι αναθέτουσες αρχές για να δικαιολογήσουν τον επείγοντα αυτό χαρακτήρα δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να απορρέουν από δική τους ευθύνη,

ε) για τις συμπληρωματικές παραδόσεις που πραγματοποιούνται από τον αρχικό προμηθευτή και προορίζονται είτε για τη μερική ανανέωση προμηθειών ή εγκαταστάσεων τρέχουσας χρήσης είτε για επέκταση υφιστάμενων προμηθειών ή εγκαταστάσεων, εφόσον η αλλαγή προμηθευτή θα υποχρέωνε ενδεχομένως την αναθέτουσα αρχή να προμηθευτεί υλικό με διαφορετικά τεχνικά χαρακτηριστικά τα οποία είναι ασυμβίβαστα ή προκαλούν δυσανάλογες τεχνικές δυσχέρειες ως προς τη χρήση και συντήρηση. Η διάρκεια αυτών των συμβάσεων καθώς και των ανανεώσιμων συμβάσεων δεν επιτρέπεται, κατά κανόνα, να υπερβαίνει τα τρία έτη.»

5 — Άρθρο 1, στοιχεία δ', ε' και στ', εκάστης οδηγίας αντίστοιχα.

6 — Άρθρα 6, παράγραφος 4, της οδηγίας 93/36 και 11, παράγραφος 4, της οδηγίας 92/50.

7 — Πρόκειται για τις διαδικασίες με διαπραγμάτευση που ακολουθούνται σε περιπτώσεις όπου ανέκυψαν προβλήματα κατά τη διεξαγωγή ανοικτής ή κλειστής διαδικασίας. Είτε πραγματοποιούνται μετά τη δημοσίευση πρόσκλησης για υποβολή προσφορών είτε έχουν δυνατότητα να συμμετάσχουν σ' αυτές όλοι όσοι υπέβαλαν προσφορές σε προηγούμενες διαδικασίες.

7. Προκειμένου για συμβάσεις με αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών, οι εξαιρετικές αυτές περιπτώσεις απαριθμούνται στο άρθρο 11, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/50, με ελαφρώς διαφορετική διατύπωση:

«β) όταν, για λόγους τεχνικούς, καλλιτεχνικούς ή σχετικούς με την προστασία αποκλειστικών δικαιωμάτων, η εκτέλεση των υπηρεσιών μπορεί να ανατεθεί μόνο σε συγκεκριμένο πρόσωπο,

[...]

δ) στο βαθμό που είναι απολύτως αναγκαίο, όταν η επιτακτικά επείγουσα ανάγκη που προκύπτει από γεγονότα απρόβλεπτα για τις ενδιαφερόμενες αναθέτουσες αρχές, δεν συμβιβάζεται με τις προθεσμίες που προβλέπονται για τις ανοικτές, κλειστές ή με διαπραγμάτευση διαδικασίες [8] που αναφέρονται στα άρθρα 17 έως 20. Οι περιστάσεις που επικαλούνται οι αναθέτουσες αρχές για την αιτιολόγηση της επιτακτικά επείγουσας ανάγκης δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να απορρέουν από δική τους ευθύνη,

[...]

στ) για νέες υπηρεσίες που συνίστανται στην επανάληψη άλλων παρομοίων υπηρεσιών που ανατέθηκαν στον ίδιο παρέχοντα υπηρεσίες, ανάδοχο μιας πρώτης σύμβασης που συνήφθη με την ίδια αναθέτουσα αρχή, υπό την προϋπόθεση ότι οι νέες υπηρεσίες είναι σύμφωνες με ένα βασικό σχέδιο και ότι αυτό το σχέδιο έχει αποτελέσει το αντικείμενο μιας πρώτης σύμβασης που συνήφθη σύμφωνα με τις διαδικασίες της παραγράφου 4. Η δυνατότητα προσφυγής στη διαδικασία με διαπραγμάτευση πρέπει να επισημαίνεται ήδη κατά την προκήρυξη του πρώτου διαγωνισμού. Το δε προβλεπόμενο συνολικό ύψος των νέων υπηρεσιών λαμβάνεται υπόψη από τις αναθέτουσες αρχές για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 7. Προσφυγή στη διαδικασία αυτή μπορεί να γίνει μόνο επί μια τριετία από τη σύναψη της αρχικής σύμβασης.»

8. Ωστόσο, ακόμη και στην περίπτωση που ισχύουν τέτοιες εξαιρέσεις ή στις περιπτώσεις που η αξία του αντικειμένου των συμβάσεων βρίσκεται κάτω από το όριο εφαρμογής των οδηγιών [9], το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η εφαρμοζόμενη διαδικασία πρέπει να είναι σύμφωνη με τις θεμελιώδεις αρχές του κοινοτικού δικαίου και ιδίως με την αρχή απαγορεύσεως των διακρίσεων, όπως προκύπτει από τις διατάξεις της Συνθήκης που αφορούν το δικαίωμα ελεύθερης εγκατάστασης και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, δηλαδή από τα άρθρα 43 και 49 της Συνθήκης ΕΚ [10]. Η εν λόγω αρχή επιβάλλει υποχρέωση διαφάνειας η

8 — Πρόκειται για ορισμένες διαδικασίες ανάθεσης με διαπραγμάτευση που προβλέπουν προηγούμενη δημοσίευση πρόσκλησης για υποβολή προσφορών, εκτός εάν πρόκειται για περιπτώσεις ανάλογες με αυτές που αναφέρονται στην προηγούμενη υποσημείωση.

9 — Δηλαδή, οσάκις, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο α΄, της οδηγίας 93/36 και με το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/50, η εκτιμώμενη αξία της συμβάσεως εκτός ΦΠΑ είναι τουλάχιστον 200 000 ειδικά τραβηχτικά δικαιώματα [special drawing rights (SDR)] ή, στο πλαίσιο της οδηγίας 93/36 και προκειμένου για τις κεντρικές κυβερνήσεις, τουλάχιστον 130 000 ειδικά τραβηχτικά δικαιώματα —που το 2002 ισοδυναμούσαν με 249 681 ευρώ και 162 293 ευρώ αντίστοιχα— βλ. ΕΕ 2001, C 332, σ. 21.

10 — Βλ. απόφαση της 10ης Απριλίου 2003, C-20/01 και C-28/01, Επιτροπή κατά Γερμανίας (Συλλογή 2003, σ. I-3609, σκέψη 62).

οποία, με τη σειρά της, προϋποθέτει τη διασφάλιση προσήκοντος βαθμού δημοσιότητας που να καθιστά δυνατό το άνοιγμα της αγοράς υπηρεσιών στον ανταγωνισμό καθώς και τον έλεγχο του αμερόληπτου χαρακτήρα των διαδικασιών [11].

*Εθνική νομοθεσία*

9. Με το άρθρο 23 quinquies του νόμου 61 της 30ής Μαρτίου 1998 [12] δόθηκαν ορισμένα κονδύλια υπέρ του Corpo Forestale dello Stato (Σώματος Προστασίας Δασών, στο εξής: Corpo Forestale) για την αγορά ελικοπτέρων για την πρόληψη και κατάσβεση πυρκαγιών στα δάση κατά τα έτη 1998 έως 2000.

10. Το άρθρο 5, παράγραφος 1, του νόμου 225, της 24ης Φεβρουαρίου 1992, περί δημοσίας υπηρεσίας και πολιτικής προστασίας [13], εξουσιοδοτεί τον πρόεδρο του Υπουργικού Συμβουλίου να κηρύσσει κατάσταση έκτακτης ανάγκης σε συγκεκριμένη περιοχή και με συγκεκριμένη διάρκεια, στην περίπτωση φυσικών και άλλων καταστροφών ή άλλων γεγονότων τέτοιας σοβαρότητας και εκτάσεως που απαιτούν έκτακτα μέτρα και εξουσίες. Το άρθρο 5, παράγραφος 2, επιτρέπει στις περιπτώσεις αυτές την έκδοση αποφάσεων, κατά παρέκκλιση από τις ισχύουσες διατάξεις, αλλά σύμφωνες με τις γενικές αρχές του δικαίου, προκειμένου να εξασφαλίζεται η άμεση δράση και επέμβαση των αρμοδίων οργάνων μόλις κηρυχθεί η κατάσταση έκτακτης ανάγκης.

11. Με διάταγμα της 28ης Ιουνίου 2002 [14], που εκδόθηκε βάσει του άρθρου 5, παράγραφος 1, του νόμου 225 μετά την εκδήλωση πολυάριθμων δασικών πυρκαγιών, ο πρόεδρος του Υπουργικού Συμβουλίου κήρυξε ολόκληρη την Ιταλία σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης, με σκοπό την καταπολέμηση των πυρκαγιών από αέρος. Η κατάσταση έκτακτης ανάγκης προβλεπόταν να διαρκέσει μέχρι τις 31 Οκτωβρίου 2002. Με άλλο διάταγμα της ίδιας ημέρας [15], υπήχθη σε ηπιότερο καθεστώς έκτακτης ανάγκης η επαρχία Verbano-Cusio-Ossola, το οποίο προβλεπόταν να διαρκέσει μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2002. Στη συνέχεια, η ισχύς του δευτέρου διατάγματος, αλλά, προφανώς, όχι και του πρώτου, παρατάθηκε μέχρι τις 30 Δεκεμβρίου 2003 [16] και, κατόπιν, μέχρι τις 31 Ιουλίου 2004 [17].

12. Στις 24 Ιουλίου 2002, ο πρόεδρος του Υπουργικού Συμβουλίου εξέδωσε την απόφαση 3231 (στο εξής: βαλλόμενη απόφαση) [18], περί καταπολεμήσεως των πυρκαγιών από αέρος, δυνάμει: του νόμου 225, και ειδικότερα του άρθρου του 5, του διατάγματος-νόμου 343 της 7ης Σεπτεμβρίου 2001,

11 — Βλ. απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 2000, C-324/98, Telaustria and Telefonadress (Συλλογή 2000, σ. I-10745, σκέψη 62).

12 — *GURI* της 31ης Μαρτίου 1998.

13 — *GURI* της 17ης Μαρτίου 1992.

14 — *GURI* της 11ης Ιουλίου 2002.

15 — *GURI* της 10ης Ιουλίου 2002.

16 — Διάταγμα του προέδρου του Υπουργικού Συμβουλίου της 20ής Δεκεμβρίου 2002, *GURI*, της 27ης Δεκεμβρίου 2002.

17 — Διάταγμα του προέδρου του Υπουργικού Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 2003, *GURI*, της 4ης Νοεμβρίου 2003.

18 — *GURI* της 30ής Ιουλίου 2002.

που κατέστη ο νόμος 401 της 9ης Νοεμβρίου 2001 [19], καθώς και δυνάμει των δύο προαναφερθέντων διαταγμάτων της 28ης Ιουνίου 2002 [20].

13. Τα άρθρα 1, παράγραφος 2, και 2, παράγραφοι 1, 2 και 3, της απόφασης (στο εξής: βαλλόμενες διατάξεις) αποτελούν το αντικείμενο της παρούσας διαδικασίας.

14. Το άρθρο 1, παράγραφος 2, ορίζει τα εξής:

«Προκειμένου να βελτιωθούν οι επιχειρησιακές δυνατότητες των αερομεταφερομένων μονάδων που ασχολούνται με την καταπολέμηση των πυρκαγιών στα δάση, η Υπηρεσία Πολιτικής Προστασίας εξουσιοδοτείται να καταρτίσει και να εφαρμόσει ειδικό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, με το οποίο θα ενισχύσει τους τεχνολογικούς και υπολογιστικούς της πόρους, καθώς και να προμηθευτεί τον απαραίτητο εξοπλισμό με διαδικασίες στις οποίες περιλαμβάνονται και διαδικασίες καταρτίσεως συμβάσεων με ιδιωτική διαπραγμάτευση.»

15. Στο άρθρο 2, παράγραφοι 1, 2 και 3, ορίζονται τα εξής:

«1. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν με την απαραίτητη αμεσότητα και αποτελεσματικότητα οι δασοπυρκαγιές οι οποίες ξεσπούν στο σύνολο της εθνικής επικράτειας, σύμφωνα με τους στόχους του άρθρου 7, παράγραφος 2, του νόμου 353 της 21ης Νοεμβρίου 2000 [21], στο πλαίσιο σημαντικής και σταθερής ενίσχυσης του στόλου των αεροσκαφών που βρίσκονται στη διάθεση της Υπηρεσίας Πολιτικής Προστασίας, δεδομένης της μεγάλης ποικιλίας των καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, και, συγχρόνως, προκειμένου να καταστεί δυνατή η πρόληψη πιθανής επέκτασης τέτοιων πυρκαγιών, οι οποίες ενδέχεται να απειλήσουν σοβαρά ανθρώπινες ζωές και περιουσιακά στοιχεία, η Υπηρεσία Πολιτικής Προστασίας εξουσιοδοτείται να ορίσει κατεπειγόντως ποια αεροσκάφη θεωρεί ως τα πλέον κατάλληλα για την εκπλήρωση της αποστολής της και να συνάψει, με απευθείας διαπραγμάτευση, κατά παρέκκλιση από τις διατάξεις που παρατίθενται κατωτέρω στο άρθρο 4 [22], συμβάσεις για την προμήθεια εξοπλισμού ή για την προς αυτήν παροχή υπηρεσιών καταπολεμήσεως των δασοπυρκαγιών από αέρος.

2. Στο πλαίσιο της επιδίωξης των σκοπών του άρθρου 7, παράγραφος 2, του νόμου 353 της 21ης Νοεμβρίου 2000, που αφορά την ενίσχυση των επιχειρησιακών δυνατοτήτων των αερομεταφερομένων μονάδων της

19 — *GURI* της 10ης Νοεμβρίου 2001· νόμος εισάγων κατεπείγουσες ρυθμίσεις προκειμένου να εξασφαλιστεί ο συντονισμός του έργου των υπηρεσιών πολιτικής προστασίας.

20 — Η αναφορά στη δεύτερη κήρυξη καταστάσεως έκτακτης ανάγκης στην επαρχία Verbano-Cusio-Ossola γεννά ερωτήματα, τουλάχιστον καθόσον εντάσσεται στο πλαίσιο των βαλλομένων διατάξεων, οι οποίες αφορούν στο σύνολό τους την καταπολέμηση πυρκαγιών. Η εν λόγω κατάσταση έκτακτης ανάγκης στην πραγματικότητα καλύπτει, προφανώς, όχι το σύνολο της κατονομαζομένης επαρχίας αλλά μόνο ένα μικρό τμήμα της, και αφορά την αύξηση του όγκου των υδάτων από την τήξη των πάγων, πρόβλημα που ενδεχομένως συνδέεται με τις ασυνήθιστα υψηλές θερμοκρασίες στην ατμόσφαιρα, αλλά δεν έχει απαραίτητα σχέση με τις δασικές πυρκαγιές. Ωστόσο, εμφανίζεται ως μία από τις νομικές βάσεις της βαλλομένης αποφάσεως, και, ως εκ τούτου, η Επιτροπή αναφέρεται και σ' αυτήν.

21 — Νόμος-πλαίσιο περί καταπολεμήσεως των δασικών πυρκαγιών, *GURI* της 30ής Νοεμβρίου 2000. Κατά το άρθρο 7, παράγραφος 2, οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να εξασφαλίσουν αποτελεσματική καταπολέμηση των πυρκαγιών και να βελτιώσουν και να εκσυγχρονίσουν τον εθνικό στόλο των πυροσβεστικών αεροσκαφών.

22 — Ο κατάλογος περιλαμβάνει, πέραν των διατάξεων που μεταφέρουν στο εθνικό δίκαιο τις κοινοτικές οδηγίες περί δημοσίων προμηθειών, το άρθρο 23 quinquies του νόμου 61/98.

Corpo Forestale dello Stato που ασχολούνται με την καταπολέμηση των πυρκαγιών στα δάση, αλλά και την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης αναγομένων στην πολιτική προστασία, που ενδεχομένως ανακύπτουν μεταγενέστερα, η Corpo Forestale εξουσιοδοτείται να ορίσει κατεπειγόντως ποια αεροσκάφη θεωρεί ως τα πλέον κατάλληλα για την εκπλήρωση της αποστολής της και άλλων καθηκόντων της που απορρέουν από το άρθρο 11 του νόμου 225/1992[23] και να τα προμηθευτεί, με απευθείας διαπραγμάτευση, κατά παρέκκλιση από τις διατάξεις που παρατίθενται στο άρθρο 4, κατωτέρω. Για τον σκοπό αυτόν, η Corpo Forestale μπορεί, επίσης, να προμηθεύεται και να αξιολογεί τα αποτελέσματα δοκιμών και την εμπειρία άλλων κρατικών, περιφερειακών ή τοπικών φορέων, καθώς και τα αποτελέσματα οποιασδήποτε τεχνικής έρευνας που έχει ενδεχομένως πραγματοποιηθεί, προκειμένου να επιτύχει την κατά το δυνατόν επικερδέστερη λειτουργική και επιχειρησιακή ολοκλήρωση και την οικονομικότερη διαχείριση του συνόλου του κρατικού στόλου αεροσκαφών κατάσβεσης δασοπυρκαγιών. Για την προμήθεια των αεροσκαφών κατά τα προβλεπόμενα στην παρούσα παράγραφο και κατά παρέκκλιση από τους γενικούς κανόνες περί κυβερνητικής λογιστικής, η Corpo Forestale δύναται, επίσης, να συνάπτει συμβάσεις για την πραγματοποίηση συναλλαγών επί αεροσκαφών τα οποία έχει στην κατοχή της και τα οποία προορίζονται να πωληθούν αλλά δεν έχουν ακόμη πωληθεί.

3. Προκειμένου να εξασφαλιστεί από τον αρχηγό των πυροσβεστικών δυνάμεων ο συντονισμός μεταξύ των ομάδων εδάφους και των πυροσβεστικών αεροσκαφών, η Corpo Forestale εξουσιοδοτείται να προμηθευτεί, επίσης με συμβάσεις συναπτόμενες με απευθείας διαπραγματεύσεις, τον τηλεπικοινωνιακό εξοπλισμό και τα συμπληρωματικά συνοδευτικά υλικά που είναι αναγκαία για την επικοινωνία εδάφους-αέρος με τα εν λόγω αεροσκάφη, κατά την πραγματοποίηση επιχειρήσεων πυρόσβεσης.»

16. Στο προοίμιο της βαλλόμενης απόφασης αναφέρονται ως λόγοι της έκδοσής της οι κλιματολογικές και μετεωρολογικές συνθήκες που επικρατούν από την αρχή του έτους 2002, οι οποίες χαρακτηρίζονται από εξαιρετικά υψηλές θερμοκρασίες τον Ιούνιο, οι οποίες αυξάνουν τον κίνδυνο πυρκαγιών στα δάση, καθώς και η επείγουσα ανάγκη για την απόκτηση μέσων καταπολέμησης των πυρκαγιών από αέρος.

## Διαδικασία

17. Τον Δεκέμβριο του 2000, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 23 quinquies του νόμου 61/98, το ιταλικό Υπουργείο Γεωργίας και Δασών δημοσίευσε δύο προσκλήσεις για υποβολή προσφορών για την προμήθεια 49 ελικοπτέρων. Στη συνέχεια, οι σχετικές διαδικασίες ανεστάλησαν και κατόπιν αποσύρθηκαν, γεγονός που προκάλεσε την υποβολή καταγγελίας στην Επιτροπή. Όταν ερωτήθηκαν σχετικώς από την Επιτροπή, οι ιταλικές αρχές απάντησαν ότι η εν λόγω πρωτοβουλία ανελήφθη μετά την επίθεση στο World Trade Centre τον Σεπτέμβριο του 2001, καθότι ήταν ανάγκη να εξασφαλιστεί ότι τα ελικόπτερα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν σε αντιτρομοκρατικές επιχειρήσεις, καθώς και σε επιχειρήσεις καταπολέμησης δασοπυρκαγιών. Στις 22 Ιουλίου 2002, οι ιταλικές αρχές πληροφόρησαν την Επι-

23 — Στο εν λόγω άρθρο ορίζονται οι γενικές αρμοδιότητες όλων των υπηρεσιών πολιτικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της Corpo Forestale.

τροπή ότι επρόκειτο να αγοράσουν τα εν λόγω ελικόπτερα και ότι θεωρούσαν ότι οι σχετικές συμβάσεις δεν υπέκειντο στο κοινοτικό δίκαιο, ως αποτελούσες ζήτημα εθνικής ασφάλειας.

18. Η βαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε στις 24 Ιουλίου 2002, γίνεται δε, όπως φαίνεται, δεκτό από όλες τις πλευρές ότι η μόνη αγορά που πραγματοποιήθηκε με βάση την εν λόγω απόφαση ήταν η αγορά δύο ελικοπτέρων τύπου AB 412 από την ιταλική εταιρεία Agusta Bell SpA (στο εξής: Agusta), μετά από διαδικασία διαπραγματεύσεων, η οποία κατέληξε στην υπογραφή της σχετικής συμβάσεως στις 28 Οκτωβρίου και στην έγκρισή της στις 31 Οκτωβρίου 2002.

19. Ωστόσο, η Επιτροπή θεώρησε ότι οι εξουσιοδοτήσεις που περιέχονταν στην επίμαχη απόφαση ήταν αντίθετες προς το κοινοτικό δίκαιο και, στις 19 Δεκεμβρίου 2002, απέστειλε στην Ιταλική Κυβέρνηση έγγραφο οχλήσεως, με το οποίο την κάλεσε να διατυπώσει τις παρατηρήσεις της, σύμφωνα με το άρθρο 226 ΕΚ. Με την απάντησή της, η κυβέρνηση τόνισε τη σοβαρότητα των δασοπυρκαγιών στην Ιταλία κατά το έτος 2002.

20. Κατόπιν αυτού, η Επιτροπή, στις 3 Απριλίου 2003, απηύθυνε στην Ιταλική Κυβέρνηση αιτιολογημένη γνώμη σύμφωνα με το άρθρο 226 ΕΚ, η οποία κατέληγε στο συμπέρασμα ότι η θέσπιση των άρθρων 1, παράγραφος 2, και 2, παράγραφοι 1, 2 και 3, της βαλλομένης αποφάσεως αντέκειτο στο κοινοτικό δίκαιο. Ζήτησε από την Ιταλία να συμμορφωθεί με την εν λόγω αιτιολογημένη γνώμη εντός προθεσμίας ενός μήνα.

21. Μολονότι οι ιταλικές αρχές έδωσαν στην Επιτροπή μια σειρά απαντήσεων μετά την παρέλευση της προθεσμίας αυτής, η Επιτροπή θεωρεί ότι δεν της γνωστοποιήθηκαν οποιαδήποτε μέτρα προς συμμόρφωση με την αιτιολογημένη γνώμη.

22. Κατά συνέπεια, άσκησε την παρούσα προσφυγή, με την οποία ζητεί από το Δικαστήριο:

— να αναγνωρίσει ότι η Ιταλική Δημοκρατία, θεσπίζοντας τα άρθρα 1, παράγραφος 2, και 2, παράγραφοι 1, 2 και 3, της απόφασης 3231 του Προέδρου του Υπουργικού Συμβουλίου της 24ης Ιουλίου 2002, τα οποία επιτρέπουν τη σύναψη συμβάσεων με διαδικασία διαπραγμάτευσης, κατά παρέκκλιση από τις διατάξεις των κοινοτικών οδηγιών περί συμβάσεων δημοσίων προμηθειών αγαθών και υπηρεσιών, και ιδίως από τους κοινούς κανόνες περί δημοσιότητας και συμμετοχής που περιέχονται στους τίτλους III και IV της οδηγίας 93/36/ΕΟΚ και III και V της οδηγίας 92/50/ΕΟΚ, για την απόκτηση αεροσκαφών για την κατάσβεση και πρόληψη δασοπυρκαγιών και για την παροχή στους αρμόδιους ιταλικούς φορείς υπηρεσιών σχετικών με την καταπολέμηση των πυρκαγιών, και τα οποία επιτρέπουν, επίσης, την προμήθεια τεχνικού και υπολογιστικού εξοπλισμού και μέσα αμφίδρομης επικοινωνίας με όμοιες διαδικασίες διαπραγμάτευσης, χωρίς να πληρούται καμία από τις νόμιμες προϋποθέσεις παρεκκλίσεως από τους εν λόγω κοι-

νούς κανόνες και, πάντως, χωρίς να εξασφαλίζεται οποιουδήποτε είδους άμεση δημοσιότητα επιτρέπουσα τη συγκριτική εκτίμηση ανταγωνιστικών προσφορών μεταξύ ενδεχομένων υποψηφίων προμηθευτών, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία 93/36/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 18ης Ιουνίου 1992 και τα άρθρα 43 και 49 ΕΚ,

— να καταδικάσει την Ιταλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

23. Η Ιταλική Δημοκρατία ζητεί από το Δικαστήριο να απορρίψει την προσφυγή ως απαράδεκτη, άλλως, ως αβάσιμη.

**Επί του παραδεκτού**

24. Η Ιταλία επισημαίνει με τις προτάσεις της ότι η βαλλόμενη απόφαση αφορούσε περιορισμένη χρονική περίοδο, αντιστοιχούσα στη διάρκεια της κατάστασης έκτακτης ανάγκης η οποία έληγε στις 31 Οκτωβρίου 2002.

25. Το στοιχείο αυτό προκάλεσε την ανταλλαγή απόψεων, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, σχετικά με το αν η προσφυγή της Επιτροπής μπορεί να κριθεί παραδεκτή, δεδομένου ότι η αιτιολογημένη γνώμη της απεστάλη μόλις στις 3 Απριλίου 2003 και θα μπορούσε να αμφισβητηθεί αν η προβαλλόμενη παράβαση υφίστατο ακόμη κατά το πέρας της μηνιαίας προθεσμίας για συμμόρφωση που προβλεπόταν στην εν λόγω γνώμη.

26. Η Επιτροπή ισχυρίστηκε, πρώτον, ότι η βαλλόμενη απόφαση δεν περιείχε διάταξη περιορίζουσα χρονικά την ισχύ της ούτε προβλεπόταν η λήξη της ισχύος της δυνάμει άλλου νομικού κανόνα. Δεύτερον, η ισχύς ενός από τα νομοθετικά μέτρα βάσει των οποίων εκδόθηκε, ήτοι του διατάγματος με το οποίο κηρύχθηκε σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης η Verbano-Cusio-Ossola, παρετάθη μέχρι τις 31 Ιουλίου 2004. Τρίτον, η σύμβαση για την προμήθεια δύο ελικοπτέρων, η οποία συνήφθη βάσει της βαλλομένης αποφάσεως, δεν είχε ολοκληρωθεί κατά το πέρας της περιόδου αυτής, αφού διεξάγονταν ακόμη τεχνικοί έλεγχοι, και, τέταρτον, αν το Δικαστήριο έκρινε την προσφυγή απαράδεκτη για τον προβαλλόμενο από την καθής λόγο, τα κράτη μέλη θα είχαν τη δυνατότητα να θεσπίζουν προσωρινής ισχύος μέτρα επιτρέποντα αδικαιολόγητες παρεκκλίσεις από τους κοινοτικούς κανόνες περί δημοσίων προμηθειών, αλλά να αποφεύγουν τις σχετικές κυρώσεις φροντίζοντας να λήγει η ισχύς τους ή να τα ανακαλούν προτού προλάβει η Επιτροπή να ασκήσει ένδικα βοηθήματα.

27. Ο εκπρόσωπος της Ιταλικής Δημοκρατίας συμφώνησε ότι η προσφυγή είναι παραδεκτή. Αναγνώρισε ρητά ότι, σε αντίθετη περίπτωση, θα ήταν αδύνατο να ασκηθεί ο απαιτούμενος δικαστικός έλεγχος σε περιπτώσεις όπως η παρούσα.

28. Υπό τις συνθήκες αυτές, προτείνω να μην εξεταστεί το ζήτημα της λήξεως της ισχύος της βαλλομένης αποφάσεως ως παράγων επηρεάζων το παραδεκτό της προσφυγής. Συμφωνώ, ωστόσο, με αμφοτέρους τους διαδίκους ότι περιορισμένης διάρκειας παραβιάσεις του κοινοτικού δικαίου, σαν αυτήν που υποστηρίζεται ότι υφίσταται εν προκειμένω, δεν πρέπει να μην μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο της διαδικασίας του άρθρου 226 ΕΚ απλώς και μόνο λόγω της περιορισμένης διαρκείας τους.

29. Εν πάση περιπτώσει, ανεξαρτήτως του αν η βαλλόμενη απόφαση εξακολουθούσε ή όχι να ισχύει κατά το πέρας της προθεσμίας που έθεσε η αιτιολογημένη γνώμη για συμμόρφωση και όποια κι αν ήταν η κατάσταση όσον αφορά τις διαδικασίες που κινήθηκαν με βάση την απόφαση, είναι σαφές ότι η Ιταλία δεν προέβη σε καμία ενέργεια για να θεραπεύσει την προσαπτόμενη σ' αυτήν παράβαση, την ύπαρξη της οποίας εξακολουθεί να αρνείται.

30. Υπό τις συνθήκες αυτές, η Ιταλία δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συμμορφώθηκε με την αιτιολογημένη γνώμη και η προσφυγή δεν μπορεί να κριθεί ως απαράδεκτη [24].

24 — Βλ. αποφάσεις της 10ης Μαρτίου 1987, 199/85, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1987, σ. 1039, σκέψεις 7 έως 9 της απόφασης και σημεία 19 και 20 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα Lenz). Βλ., επίσης, τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Lenz στην απόφαση της 30ής Μαΐου 1991, C-110/89, Επιτροπή κατά Ελλάδας (Συλλογή 1991, σ. I-2659, σημείο 10), στην απόφαση της 5ης Ιουνίου 1986, 103/84, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1986, σ. 1759, σημείο 1, στοιχείο γ') και στην απόφαση της 11ης Ιουλίου 1991, C-247/89, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας (Συλλογή 1991, σ. I-3659, σημείο 36) (στην τελευταία υπόθεση, βλ. και τη σκέψη 25 της απόφασης). Στο σύνολο των υποθέσεων αυτών η προσφυγή κρίθηκε παραδεκτή.

## Το αναγνωριστικό αίτημα

31. Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η Ιταλία, θεσπίζοντας τα άρθρα 1, παράγραφος 2, και 2, παράγραφοι 1, 2 και 3, της βαλλομένης αποφάσεως, παρέβη τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από την οδηγία 93/36 και από τα άρθρα 43 και 49 ΕΚ.

32. Η οριοθέτηση αυτή του αντικειμένου της προσφυγής οδηγεί σε δύο προκαταρκτικές επισημάνσεις.

33. Πρώτον, η Επιτροπή αναφέρθηκε σε διαδικασίες για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων προμηθειών, οι οποίες κινήθηκαν και διακόπηκαν πριν από την έκδοση της βαλλομένης αποφάσεως [25]. Οι περιστάσεις αυτές εξηγούν, ίσως, το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της Επιτροπής για τη συγκεκριμένη απόφαση και ενδέχεται να έχουν σημασία σε σχέση με ορισμένα από τα επιχειρήματα της Επιτροπής που αφορούν την ύπαρξη επείγοντος.

34. Δεύτερον, η συζήτηση στο πλαίσιο της επιχειρηματολογίας των διαδίκων περιστράφηκε, σε κάποιο βαθμό, γύρω από το ζήτημα της αγοράς δύο ελικοπτέρων τύπου Agusta AB 412 με βάση τη βαλλόμενη απόφαση. Οι περιστάσεις υπό τις οποίες πραγματοποιήθηκαν οι εν λόγω αγορές ενδέχεται να αποκαλύψουν κάποια στοιχεία σχετικά με τις περιστάσεις εκδόσεως της βαλλομένης αποφάσεως.

25 — Βλ. σημείο 17, ανωτέρω.

35. Δεν πρέπει, ωστόσο, να λησμονείται και στις δύο περιπτώσεις ότι το αναγνωριστικό αίτημα αφορά μόνον τη θέσπιση συγκεκριμένων διατάξεων της εν λόγω αποφάσεως και όχι οποιαδήποτε πραγματική διαδικασία δημοσίων προμηθειών που κινήθηκε σε οποιοδήποτε χρόνο και με οποιαδήποτε νομική βάση.

36. Η διατύπωση του αναγνωριστικού αιτήματος οδηγεί, επίσης, σε ορισμένες πιο ουσιώδεις παρατηρήσεις.

37. Στο εν λόγω κείμενο αναφέρεται ότι οι βαλλόμενες διατάξεις επιτρέπουν τη σύναψη συμβάσεων με διαπραγματεύσεις και απευθείας ανάθεση «κατά παρέκκλιση από τις διατάξεις των κοινοτικών οδηγιών περί δημοσίων συμβάσεων για την προμήθεια αγαθών και υπηρεσιών και, ιδίως, από τους κοινούς κανόνες περί δημοσιότητας και συμμετοχής που περιέχονται στους τίτλους III και IV της οδηγίας 93/36/ΕΟΚ και III και V της οδηγίας 92/50/ΕΟΚ [...] χωρίς να πληρούται οποιαδήποτε από τις νόμιμες προϋποθέσεις παρεκκλίσεως από τους εν λόγω κοινούς κανόνες και, οπωσδήποτε, χωρίς να εξασφαλίζεται οποιουδήποτε είδους άμεση δημοσιότητα που να επιτρέπει τη συγκριτική εκτίμηση ανταγωνιστικών προσφορών από υποψήφιους προμηθευτές».

38. Από τα στοιχεία αυτά καταλήγει ότι η Ιταλία δεν εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από την οδηγία 93/36 και από τα άρθρα 43 και 49 ΕΚ — αλλά όχι από την οδηγία 92/50.

39. Η προσέγγιση αυτή, ενώ λειτουργεί χωρίς προβλήματα προκειμένου για συμβάσεις δημοσίων προμηθειών που διέπονται από την οδηγία 93/36, φαίνεται περισσότερο προβληματική στην περίπτωση συμβάσεων παροχής υπηρεσιών.

40. Είναι γεγονός ότι το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι, ακόμη και όταν δεν επιβάλλεται συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας περί δημοσίων συμβάσεων για παροχή υπηρεσιών, οι διαδικασίες για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων πρέπει να είναι σύμφωνες με τις θεμελιώδεις αρχές που απορρέουν από τα άρθρα 43 και 49 ΕΚ, ιδίως δε με την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, η οποία επιβάλλει υποχρέωση διαφάνειας, η οποία, με τη σειρά της, προϋποθέτει τη διασφάλιση προσήκοντος βαθμού δημοσιότητας που να καθιστά δυνατό το άνοιγμα της αγοράς υπηρεσιών στον ανταγωνισμό καθώς και τον έλεγχο του αμερόληπτου χαρακτήρα των διαδικασιών [26].

41. Συνεπώς, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η υιοθέτηση διαδικασίας απευθείας διαπραγμάτευσης σε περιπτώσεις που δεν προβλέπεται τέτοια δυνατότητα από την οδηγία 92/50 προσκρούει επίσης στις αρχές αυτές, αφού, εξ ορισμού, δεν θα υπάρξει δημοσιότητα.

42. Ωστόσο, το σκεπτικό αυτό φαίνεται αδικαιολόγητα περίπλοκο, ιδίως όταν μπορεί να υιοθετηθεί μία εντελώς απλή προσέγγιση —η οποία και υιοθετείται στο καθ' όλα ανάλογο πλαίσιο των συμβάσεων δημοσίων προμηθειών που διέπονται από την οδηγία 93/36.

26 — Βλ. σημείο 8, ανωτέρω.

43. Η Επιτροπή δεν εξηγεί ευθέως για ποιο λόγο υιοθετεί την προσέγγιση αυτή, θα μπορούσε, όμως, να συναχθεί από ένα απόσπασμα της προσφυγής της[27] ότι σκόπευε να τη χρησιμοποιήσει για να αντικρούσει το επιχείρημα —το οποίο, ωστόσο, δεν προέβαλε η Ιταλική Κυβέρνηση— ότι οι επίμαχες συμβάσεις για παροχή υπηρεσιών είχαν αντικείμενο υπολειπόμενο του ορίου που προβλέπεται για την εφαρμογή της οδηγίας 92/50.

44. Ωστόσο, δεδομένου ότι η παρούσα υπόθεση αφορά τις διατάξεις περί εξουσιοδοτήσεως για τη σύναψη συμβάσεων με διαδικασία διαπραγμάτευσης και όχι κάποια διαδικασία που διεξήχθη κατ' εφαρμογήν τους, ακόμη και το στοιχείο αυτό θα ήταν κρίσιμο μόνον αν οι εν λόγω διατάξεις εφαρμόζονταν αποκλειστικά και κατά ρητή αναφορά τους σε συμβάσεις με αντικείμενο υπολειπόμενο σε αξία του προβλεπομένου ελαχίστου ορίου, ενώ στην πραγματικότητα δεν περιέχουν καμία τέτοια αναφορά σε οποιοδήποτε όριο αξίας.

45. Ένα άλλο ζήτημα είναι ότι στο κείμενο που καλείται με την προσφυγή να υιοθετήσει το Δικαστήριο γίνεται λόγος για εξουσιοδότηση για ανάθεση με διαδικασία διαπραγμάτευσης χωρίς να πληρούται καμία από τις προϋποθέσεις αποκλίσεως «και, οπωσδήποτε [comunque], χωρίς να εξασφαλίζεται οποιουδήποτε είδους άμεση δημοσιότητα επιτρέπουσα τη συγκριτική εκτίμηση ανταγωνιστικών προσφορών από υποψήφιους προμηθευτές».

27 — Σημείο 48.

46. Παρά ταύτα, δεν μπορεί να αληθεύει ότι η απουσία δημοσιότητας μπορεί να συνιστά παραβίαση του κοινοτικού δικαίου *οπωσδήποτε*.

47. Εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις παρεκκλίσεως και, κατά συνέπεια, δικαιολογείται η διεξαγωγή διαδικασίας διαπραγματεύσεων χωρίς προηγούμενη δημοσίευση προσκλήσεως για την υποβολή προσφορών, δεν μπορεί να επιβάλλεται η τήρηση δημοσιότητας. Οι αρχές που απορρέουν από τη Συνθήκη δεν είναι δυνατό να επιβάλλουν την τήρηση του όρου της δημοσιότητας ακόμη και στην περίπτωση που οι οδηγίες προβλέπουν ρητώς παρέκκλιση, άλλως η παρέκκλιση αυτή θα στερούνταν νοήματος.

48. Το ίδιο πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να ισχύει κατ' αναλογίαν και στην περίπτωση που το αντικείμενο μιας συγκεκριμένης συμβάσεως υπολείπεται σε αξία του ορίου εφαρμογής της οικείας οδηγίας[28]. Σε περιπτώσεις όπου κανονικά δικαιολογείται η σύναψη συμβάσεως με διαπραγματεύσεις, θα ήταν παράλογο να αναιρείται το στοιχείο αυτό οσάκις το αντικείμενο της συμβάσεως υπολείπεται σε αξία του ορίου που επιτρέπει η οδηγία.

49. Κατά συνέπεια, η χωριστή αναφορά στην απουσία δημοσιότητας, στο πλαίσιο των άρθρων 43 και 49 ΕΚ, θα μπορούσε να έχει αξία μόνο σε περιπτώσεις όπου η συγκεκριμένη σύμβαση θα βρισκόταν εκτός

28 — Αντίθετα προς περιπτώσεις όπως αυτή που εξετάστηκε στο πλαίσιο, π.χ., της υποθέσεως Telaustria, που παρατίθεται ανωτέρω στην υποσημείωση 11, όπου η σύμβαση αφορά ποσό υπολειπόμενο του ελαχίστου ορίου, αλλά δεν θα πληρούσε τις προϋποθέσεις υπαγωγής στην παρέκκλιση, αν υπαγόταν στην οδηγία.

του πεδίου εφαρμογής της οικείας οδηγίας *και* δεν θα συνέτρεχαν προϋποθέσεις δικαιολογούσες παρέκκλιση σαν αυτές που επιτρέπει η οδηγία.

50. Ωστόσο, εν προκειμένω, η εξουσιοδότηση που περιέχεται στις βαλλόμενες διατάξεις δεν περιορίζεται σε καμία περίπτωση σε τέτοιες καταστάσεις.

51. Γενικότερα, η διατύπωση του αναγνωριστικού αιτήματος δεν φαίνεται να είναι ιδιαίτερα συγκροτημένη ή σαφής, γεγονός που δεν βοηθά το Δικαστήριο στο έργο του.

52. Ωστόσο, στην ουσία το ζήτημα είναι απλώς αν πληρούται κάποια από τις νόμιμες προϋποθέσεις παρεκκλίσεως από τους κοινούς κανόνες της οδηγίας 93/36 ή, ενδεχομένως, της οδηγίας 92/50.

**Επί της ουσίας**

53. Η εξουσιοδότηση που περιέχεται στις βαλλόμενες διατάξεις μπορεί να θεωρηθεί νόμιμη μόνον εφόσον δικαιολογείται βάσει μιας από τις παρεκκλίσεις που προβλέπονται στο άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 93/36 ή στο άρθρο 11, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/50.

54. Η Ιταλία, στην πραγματικότητα, δεν επικαλείται ειδικά την οδηγία 92/50. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε υπερβολική εστίαση της προσοχής της στις δύο συμβάσεις που συνάφθηκαν στο πλαίσιο της εξουσιοδότησης, οι οποίες ήταν συμβάσεις προμηθειών διεπόμενες από την οδηγία 93/36. Ωστόσο, δεδομένου ότι οι σχετικές παρεκκλίσεις είναι κατά βάση οι ίδιες σε αμφότερες τις οδηγίες, η θέση που θα υιοθετηθεί σε σχέση με τη μία οδηγία θα ισχύει και σε σχέση με την άλλη.

55. Η Ιταλία στηρίζεται κυρίως στο άρθρο 6, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 93/36 [29], το οποίο επιτρέπει να ακολουθείται διαδικασία διαπραγματεύσεων σε εξαιρετικά επείγουσες καταστάσεις που προκύπτουν από γεγονότα απρόβλεπτα για τις αναθέτουσες αρχές. Η επείγουσα ανάγκη να καταπολεμηθούν οι πυρκαγιές στα δάση κατά τη διάρκεια της κατάστασης έκτακτης ανάγκης που κηρύχθηκε τον Ιούλιο του 2002 συνιστά, κατά την Ιταλική Κυβέρνηση, μια τέτοια κατάσταση.

56. Επικουρικώς, επικαλείται, επίσης, τις διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφος 3, στοιχεία γ΄ και ε΄, της αυτής οδηγίας [30], οι οποίες επιτρέπουν μια τέτοια διαδικασία οσάκις τα προς προμήθεια προϊόντα πρέπει οπωσδήποτε να κατασκευαστούν ή να παραδοθούν μόνον από ορισμένο προμηθευτή και οσάκις είναι αναγκαίο να εξακολουθήσει η συνεργασία με τον ίδιο προμηθευτή προκειμένου να εξασφαλιστεί η ομοιογένεια των προμηθευομένων προϊόντων, αντιστοίχως. Η Ιταλία ισχυρίζεται ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, εφόσον ήταν

29 — Αντίστοιχο του άρθρου 11, παράγραφος 3, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 92/50.

30 — Αντίστοιχο του άρθρου 11, παράγραφος 3, στοιχείο β΄ και (υπό ευρεία έννοια) στοιχείο στ΄, της οδηγίας 92/50.

ανάγκη να διατηρήσει το Corpo Forestale ομοιογενή στόλο ελικοπτέρων τύπου AB 412, τα οποία μπορούσε να του προμηθεύσει μόνον η Agusta.

60. Επομένως, οι βαλλόμενες διατάξεις δεν μπορούν να δικαιολογηθούν με βάση το άρθρο 6, παράγραφος 3, στοιχείο γ' ή ε', της οδηγίας 93/36 ούτε με βάση το άρθρο 11, παράγραφος 3, στοιχείο β' ή στ', της οδηγίας 92/50.

*Τεχνικές προδιαγραφές και ομοιογένεια προμηθευομένων προϊόντων*

*Το ζήτημα του επείγοντος*

57. Το αν πληρούνταν οι προϋποθέσεις αυτές είναι πολύ απλό να εξεταστεί.

61. Σε γενικές γραμμές, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι η σε μεγάλη κλίμακα εκδήλωση δασικών πυρκαγιών μπορεί να δημιουργεί καταστάσεις επείγοντος που γεννούν την ανάγκη για την απόκτηση εξοπλισμού και υπηρεσιών κατάσβεσης, αν τα ήδη υπάρχοντα μέσα δεν είναι επαρκή.

58. Όποιοι κι αν ήταν οι λόγοι που δημιούργησαν ή δεν δημιούργησαν την ανάγκη για απόκτηση των ελικοπτέρων τύπου Agusta AB 412, έχουν σημασία μόνο σε σχέση με τις διαδικασίες που πράγματι έλαβαν χώρα δυνάμει των εξουσιοδοτήσεων που παρασχέθηκαν με τη βαλλόμενη απόφαση.

62. Η Επιτροπή δεν αμφισβητεί τον εν λόγω κανόνα αυτόν καθαυτόν, αλλά υποστηρίζει ότι δεν πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή της παρεκκλίσεως. Αφενός, η εκδήλωση δασικών πυρκαγιών κατά τους θερινούς μήνες αποτελεί τακτικά επαναλαμβανόμενο φαινόμενο στο σύνολο της νότιας Ευρώπης. Επομένως, οι πυρκαγιές αυτές είναι προβλέψιμες και η ευθύνη για τον επείγοντα χαρακτήρα της ανάγκης αποκτήσεως μέσων για την καταπολέμησή τους μπορεί να αποδοθεί στις ιταλικές αρχές. Αφετέρου, η βαλλόμενη απόφαση παρέμεινε σε ισχύ και μετά τον τερματισμό της κατάστασης έκτακτης ανάγκης στην Ιταλία, στις 31 Οκτωβρίου 2002, και, κατά συνέπεια, ήταν δυνατό να χρησιμοποιηθεί για να επιτραπεί η σύναψη συμβάσεων με διαδικασία απευθείας διαπραγματεύσεων και όταν δεν υφίστατο πλέον οποιαδήποτε κατάσταση έκτακτης ανάγκης.

59. Ωστόσο, η προβαλλόμενη παράβαση αφορά τις βαλλόμενες διατάξεις της συγκεκριμένης διοικητικής πράξεως και όχι τις κατόπιν διαπραγματεύσεων συναφθείσες συμβάσεις αυτές καθαυτές. Από κανένα στοιχείο, στις διατάξεις αυτές ή στο γενικότερο πλαίσιο της βαλλομένης αποφάσεως, δεν προκύπτει οποιοσδήποτε περιορισμός των δυνατοτήτων επιλογής σε συγκεκριμένο προμηθευτή για οποιονδήποτε λόγο.

63. Συμφωνώ ότι τακτικά επαναλαμβανόμενα εποχικά φαινόμενα ή γεγονότα δεν μπορούν να θεωρηθούν ως απρόβλεπτα συμβάντα.

64. Ωστόσο, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι ακόμη και τέτοια φαινόμενα ενδέχεται στη διάρκεια κάποιων ετών να χαρακτηρίζονται από τόσο εξαιρετική ένταση ή έκταση ώστε να μπορούν ευλόγως να θεωρηθούν ως απρόβλεπτα.

65. Τόσο το διάταγμα με το οποίο κηρύσσεται η χώρα σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης όσο και η ίδια η βαλλόμενη απόφαση κάνουν λόγο στο προοίμιό τους για εξαιρετικού χαρακτήρα μετεωρολογικές συνθήκες που προκαλούν ξηρασία και αυξημένο κίνδυνο δασικών πυρκαγιών. Η απόφαση αναφέρει ότι υπήρξαν τέτοιες συνθήκες κατά το πρώτο μέρος του έτους, με αποτέλεσμα να χρειαστούν ιδιαίτερα εκτεταμένες παρεμβάσεις των δυνάμεων δασοπροστασίας και αύξηση του δυναμικού τους, στη συνέχεια δε ακολούθησε μακρά περίοδος ιδιαίτερα υψηλών για την εποχή θερμοκρασιών κατά τον μήνα Ιούνιο, που συνοδεύτηκε από αύξηση του κινδύνου εκδηλώσεως και επεκτάσεως δασικών πυρκαγιών. Στις προτάσεις της, η Ιταλική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι, κατά το θέρος του 2002, οι δασικές πυρκαγιές ξεπέρασαν τις πλέον απαισιόδοξες προβλέψεις.

66. Ωστόσο, η Επιτροπή δεν ασχολήθηκε με το ζήτημα του εξαιρετικού χαρακτήρα των καιρικών συνθηκών ούτε με το ζήτημα της εκδήλωσης δασικών πυρκαγιών κατά το θέρος του 2002. Η επιχειρηματολογία της αφορά μόνον την εν γένει προβλεψιμότητα των δασικών πυρκαγιών κατά τους θερινούς μήνες και τις μεθόδους με τις οποίες οι ιταλικές αρχές θα μπορούσαν να είχαν προμηθευτεί τα απαραίτητα μέσα για την αντιμετώπιση των εν λόγω πυρκαγιών εγκαίρως και χωρίς να χρειαστεί να καταφύγουν σε επείγουσες διαδικασίες. Ακόμη δε και όσον αφορά τις επείγουσες διαδικασίες, αναφέρεται διά μακρών στο γεγονός της αποκτήσεως δύο ελικοπτέρων τύπου AB 412 και όχι στις επίμαχες εξουσιοδοτήσεις.

67. Μπορεί, πράγματι, να γίνει δεκτό ότι οι δασικές πυρκαγιές κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού είναι προβλέψιμες στην Ιταλία και ότι, συνεπώς, οι αρχές δεν μπορούν να επικαλεστούν το γεγονός ότι παρέλειψαν οι ίδιες να λάβουν εκ των προτέρων τα αναγκαία μέτρα για την αντιμετώπιση των πυρκαγιών αυτών προκειμένου να δικαιολογήσουν την προσφυγή τους σε διαδικασία συνάψεως συμβάσεων με διαπραγματεύσεις βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 3, στοιχείο δ', της οδηγίας 93/36.

68. Ωστόσο, εξαιρετικού χαρακτήρα δασικές πυρκαγιές οφειλόμενες σε εξαιρετικές καιρικές συνθήκες είναι εξ ορισμού απρόβλεπτες και είναι δυνατό να αποτελούν λόγο δημιουργίας κατάστασης επείγοντος για τους σκοπούς εφαρμογής της εν λόγω διάταξης.

69. Η Επιτροπή δεν προσπάθησε να διαψεύσει ή να αρνηθεί την ύπαρξη των

εξαιρετικών περιστάσεων στη συνδρομή των οποίων στηρίχθηκε η βαλλόμενη απόφαση.

70. Επομένως, θεωρώ ότι η Ιταλία απέδειξε, εκ πρώτης όψεως, επαρκώς την ύπαρξη επείγουσας κατάστασης για να δικαιολογήσει την παροχή εξουσιοδοτήσεως για σύναψη συμβάσεων με διαδικασία διαπραγματεύσεων χωρίς προηγούμενη δημοσίευση προσκλήσεως για υποβολή προσφορών και ότι η Επιτροπή δεν ανέτρεψε τον ισχυρισμό αυτόν.

71. Όμως, η Επιτροπή αντιτείνει, περαιτέρω, ότι η περιεχόμενη στην εν λόγω απόφαση εξουσιοδότηση δεν μπορεί να καλυφθεί από την προβλεπόμενη παρέκκλιση λόγω επείγουσας κατάστασης, επειδή δεν περιοριζόταν χρονικά στη συγκεκριμένη περίοδο κατά την οποία διήρκεσαν οι έκτακτες συνθήκες.

72. Προβάλλει δύο επιχειρήματα: πρώτον, η βαλλόμενη απόφαση δεν περιείχε διάταξη περιορίζουσα χρονικά την ισχύ της ούτε έπαυσε να ισχύει δυνάμει οποιασδήποτε άλλης νομικής διατάξεως. Δεύτερον, το Υπουργείο Γεωργίας και Δασών, με έγγραφό του της 21ης Μαΐου 2003 [31], δεσμεύθηκε να μην κάνει χρήση της βαλλομένης αποφάσεως για οποιαδήποτε μελλοντική προμήθεια καταδεικνύοντας, έτσι, ότι η επίμαχη απόφαση δεν είχε παύσει να ισχύει μαζί με την κατάσταση έκτακτης ανάγκης στις 31 Οκτωβρίου 2002.

73. Ωστόσο, πριν εξετάσω τα επιχειρήματα αυτά, είναι, ίσως, χρήσιμο να επισημάνω ότι το γεγονός ότι η ισχύς του διατάγματος που κήρυξε σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης την επαρχία Verbano-Cusio-Ossola παρατάθηκε μέχρι τις 31 Ιουλίου 2004 [32] δεν ενδιαφέρει εν προκειμένω. Με την προσφυγή ζητείται να αναγνωριστεί ότι, *θεσπίζοντας* τις βαλλόμενες διατάξεις η Ιταλία παρέβη τις υποχρεώσεις της. Δεν υπάρχει καμία ένδειξη ή ισχυρισμός ότι, κατά τον χρόνο θεσπίσεως των εν λόγω διατάξεων, εξετάστηκε το ενδεχόμενο παρατάσεως της ισχύος των διατάξεων που αποτελούσαν τη νομική τους βάση, στο αίτημα δε της προσφυγής δεν γίνεται λόγος για τέτοια παράταση ή για διατήρηση σε ισχύ της βαλλομένης αποφάσεως πέραν κάποιας συγκεκριμένης ημερομηνίας.

74. Ούτε ασκεί επιρροή το γεγονός ότι η εκτέλεση της συμβάσεως για την αγορά δύο ελικοπτέρων τύπου AB 412 ολοκληρώθηκε μόνο μετά την άρση της κατάστασης έκτακτης ανάγκης στη χώρα. Εκείνο που έχει σημασία είναι αν η εξουσιοδότηση για την κίνηση διαδικασίας για σύναψη συμβάσεων με διαπραγματεύσεις ήταν ακόμη δυνατό να χρησιμοποιηθεί μετά τη λήξη της περιόδου αυτής.

75. Όσον αφορά τώρα το πρώτο επιχείρημα της Επιτροπής, η Ιταλική Κυβέρνηση απαντά ότι, λογικά, η βαλλόμενη απόφαση έπαυσε να ισχύει μόλις έπαυσε να ισχύει η κατάσταση έκτακτης ανάγκης, η οποία αποτελούσε το έρεισμά της.

31 — Παράρτημα 8 της προσφυγής.

32 — Βλ. σημείο 11 ανωτέρω.

76. Ο ισχυρισμός αυτός φαίνεται βάσιμος.

77. Οσάκις μια εκτελεστική διοικητική πράξη εκδίδεται με βάση την κήρυξη καταστάσεως έκτακτης ανάγκης, είναι εύλογο να υποτεθεί ότι τα έννομα αποτελέσματα και το κύρος της θα εκλείψουν μόλις παύσει κατά νόμο η κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Στην προκειμένη περίπτωση, το προοίμιο της βαλλομένης αποφάσεως δεν αναφέρεται απλώς στην κήρυξη της χώρας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης αλλά, επιπλέον, ορίζει ότι πρόκειται να λήξει στις 31 Οκτωβρίου 2002. Επισημαίνω, επίσης, ότι στο άρθρο 5, παράγραφος 2, του νόμου 225, της 24ης Φεβρουαρίου 1992, που αποτελεί μία από τις διατάξεις βάσει των οποίων εκδόθηκε η βαλλόμενη απόφαση, ορίζεται ότι είναι δυνατό να θεσπίζονται μέτρα κατά παρέκκλιση από τους ισχύοντες κανόνες, «προκειμένου να εξασφαλιστεί κατεπείγουσα παρέμβαση σε περίπτωση» κηρύξεως καταστάσεως έκτακτης ανάγκης, στοιχείο που αποτελεί ισχυρή ένδειξη περί του ότι τέτοιου είδους μέτρα δεν μπορούν να ισχύουν εφόσον θεσπίζονται εκτός του πλαισίου αυτού.

78. Φαίνεται, ασφαλώς, πιθανό ότι οποιαδήποτε διαδικασία με διαπραγματεύσεις που πραγματοποιήθηκε δυνάμει της εξουσιοδοτήσεως που περιέχεται στη βαλλόμενη απόφαση μετά το πέρας της καταστάσεως έκτακτης ανάγκης ήταν δυνατό να προσβληθεί για τον λόγο αυτόν. Ωστόσο, και σε κάθε περίπτωση, δεν υπάρχει οποιαδήποτε ένδειξη ούτε υποστηρίχθηκε ότι οι αρμόδιες αρχές προσπάθησαν να κινήσουν οποιαδήποτε διαδικασία αυτού του είδους μετά την ημερομηνία αυτή. Περαιτέρω, το γεγονός ότι η σύμβαση για την αγορά των δύο ελικοπτέρων τύπου AB 412, προφανώς η μόνη σύμβαση που συνάφθηκε με διαδικασία διαπραγματεύσεων δυνάμει της εξουσιοδοτήσεως, εγκρίθηκε στις 31 Οκτωβρίου 2002, δηλαδή την τελευταία ημέρα ισχύος της καταστάσεως έκτακτης ανάγκης, συνάδει με τον ισχυρισμό της Ιταλικής Δημοκρατίας και, ενδεχομένως, στηρίζει την υπόθεση ότι η εξουσιοδότηση εκπνέει υποχρεωτικά μαζί με την κατάσταση έκτακτης ανάγκης.

79. Ωστόσο, η δέσμευση που ανελήφθη στις 21 Μαΐου 2003, να μη χρησιμοποιηθεί η βαλλόμενη απόφαση για μελλοντικές προμήθειες, φαίνεται να βρίσκεται σε αντίφαση με την άποψη ότι η επίμαχη απόφαση είχε παύσει να ισχύει κατά την ημερομηνία αυτή.

80. Η Ιταλική Κυβέρνηση αναγνωρίζει το πρόβλημα, αλλά ισχυρίζεται ότι η δέσμευση του υπουργείου απλώς υποδηλώνει ότι δεν ήταν πλέον δυνατό να γίνει νομίμως χρήση της βαλλομένης αποφάσεως και δεν αποτελεί στοιχείο με βάση το οποίο μπορεί να υποτεθεί ότι είχε υπό τις περιστάσεις αυτές οποιαδήποτε άλλη επιλογή.

81. Από την ανάγνωση του σχετικού αποσπάσματος του εγγράφου —το οποίο αναφέρεται και σε άλλα θέματα και σκοπός του οποίου φαίνεται ότι ήταν να καταδείξει ότι οι ισχυρισμοί της Επιτροπής σε μια σειρά ζητημάτων είναι αβάσιμοι— προκύπτει ότι η δέσμευση του υπουργείου ακολουθεί τη διαπίστωση ότι η αγορά των δύο ελικοπτέ-

ρων τύπου ΑΒ 412 ήταν ούτως ή άλλως σύμφωνη με το κοινοτικό δίκαιο και ότι η βαλλόμενη απόφαση χρησιμοποιήθηκε απλώς ως «επιπλέον εξασφάλιση».

82. Υπό τις συνθήκες αυτές, θεωρώ ότι το εν λόγω έγγραφο δεν αρκεί για να αποδείξει ότι η βαλλόμενη απόφαση εξακολουθούσε να ισχύει στις 21 Μαΐου 2003.

83. Επομένως, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι οι βαλλόμενες διατάξεις ήταν δυνατό να χρησιμοποιηθούν προκειμένου να πραγματοποιηθούν προμήθειες αγαθών ή υπηρεσιών μετά την άρση της καταστάσεως έκτακτης ανάγκης για τους σκοπούς της οποίας θεσπίστηκαν ή, γενικότερα, ότι οι περιστάσεις επείγοντος, τις οποίες επικαλείται με πειστικό τρόπο η Ιταλική Κυβέρνηση, δεν συνέτρεχαν ή ότι την ευθύνη για την ύπαρξή τους φέρουν οι ιταλικές αρχές.

**Τα δικαστικά έξοδα**

84. Η Ιταλική Δημοκρατία δεν υπέβαλε αίτημα σχετικό με τα δικαστικά έξοδα. Κατά συνέπεια, έκαστος των διαδίκων θα πρέπει να φέρει τα δικαστικά του έξοδα, σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας.

## Συμπέρασμα

85. Με βάση τα προεκτεθέντα, φρονώ ότι το Δικαστήριο πρέπει:

— να απορρίψει την προσφυγή και

— να υποχρεώσει κάθε διάδικο να φέρει τα δικαστικά του έξοδα.